

"Bu baş döndürücü deverandaki fenâ ve zeval nereden gelip bu biçarelere musallat olmuş, diye mukadderat-ı hayatiyenin dış yüzünde bulunan elîm keyfiyetleriyle kadere karşı müthiş itirazlar başladığı hengâmda..." cümlesini açar mısınız?

Eşyanın iki yüzü var; birisi **mülk** yüzü, diğeri ise **melekut** yüzüdür.

Mülk, eşyanın dış yüzü, yani bize görünen yüzüdür. Bu yüzde sebep sonuç ilişkisi hakimdir, yani bütün işler sebepler eli ile yapılıyor. Bu yüzde zıtlar iç içedir; iyi kötü, güzel çirkin ağır hafif, büyük küçük beraber bulunuyor. İşte hayata takdir suretinde biçilmiş yani kader kalemi ile hayatın dış yüzüne yazılmış acı ve şefkatsiz gibi duran keyfiyetler hep bu mülk yüzünde görünüyor.

Eşyanın **melekut** yüzünde yani içyüzünde her şey şeffaf ve berraktır. Eşyanın içyüzündeki berraklık ve şeffaflık, **mülk** yüzündeki gibi sebep ve sonuç ilişkisinin ve zıtların beraber bulunmamasını ifade eder. Yani eşyanın hakiki, gerekçe ve hikmetlerinin hükmettiği alandır melekut tabiri.

Allah bazı hikmetlerinden dolayı dünya da zıtları cem etmiştir. İmtihan gereği bazı zararlı ve çirkin maddeleri yaratmıştır. Sıcak ile soğuk, ışık ile karanlık, iyilik ile kötülük vesaire çok zıtları iç içe ve beraber yaratmıştır.

Dünyadaki bu çirkin ve zararlı maddeler ile isim ve sıfatları arasına da sebepleri koymuş ki, aralarında direk olarak bir temas görülmesin. Zira Allah'ın izzet ve azameti bu gibi zararlı ve çirkin maddeler ile direkt bir mübaşeretini, yani teması kabul etmiyor. Hem de insanların haksız ve yersiz şikayet ve isyanları direk olarak Allah'a gitmemek için Allah, zahiren çirkin gibi duran o maddeler ile arasına perde olsun diye sebepleri koyuyor.

Mesela ölüm, hastalık, musibet gibi haller, Allah'ın bazı isim ve sıfatlarına zahiren uygun düşmüyor. Aslında bu hallerin içyüzü ve hakikat-i halleri çirkin ve zararlı değildirler; ama insan gibi akli ve idraki sınırlı varlıklar her zaman bu hallerin hakiki vechesini ve cephesini göremedikleri için şikayet ve isyan ediyorlar. Şayet bu haller ile Allah'ın kudreti arasına sebepler vasıta olarak girmese idi şikayet ve isyanlar direk olarak Allah'a gidecekti ki, bu da Allah'ın izzet ve gayretine dokunacaktı. İşte sebepler isyan ve şikayetin hedefini şaşırtıp bir nevi paratoner gibi şikayet ve isyanları kendi üstüne çekip asıl mercii olan Allah'ı tenzih etmiş oluyorlar.

Mesela bir anne ve baba çok sevdiği yavrusunu feci bir şekilde kaybetse, Allah'a değil sebeplere kızar, şikayet ve isyan ateşini sebeplerin üstünde söndürür. Bu

---

yüzden Allah sebepleri vasıta olarak araya koymuş ki, isyan ve şikayet kendi Zatına gelmesin.

"Bu baş döndürücü deverandaki fenâ ve zeval nereden gelip bu biçarelere musallat olmuş?' diye mukadderat-ı hayatiyenin dış yüzünde bulunan elîm keyfiyetleriyle kadere karşı müthiş itirazlar başladığı hengâmda..."(1)

Bu ibarede kastedilen elim ve acı keyfiyetler, eşyanın **mülk** yüzünde bulunan ve görünen zıtlar ve nispi çirkinliklerdir. Bu zıtlara ve nispi çirkinliklere iman gözü ile bakıldığı zaman onların taban ve hilkaten zıt ve çirkin olmadıkları anlaşılır. Zaten Üstad Hazretleri bahsin devamında o imanlı bakışı da aksettiriyor.

(1) bk. [Şualar, İkinci Şua, Birinci Makam.](#)